

10. svibnja 2019.

Vidmar, Vinko

Master's thesis / Diplomski rad

2019

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **Josip Juraj Strossmayer University of Osijek, Academy of Arts and Culture in Osijek / Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku, Akademija za umjetnost i kulturu u Osijeku**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:251:340031>

Rights / Prava: [In copyright](#) / [Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-11-23**

Repository / Repozitorij:

[Repository of the Academy of Arts and Culture in Osijek](#)

SVEUČILIŠTE JOSIPA JURAJA STROSSMAYERA U OSIJEKU

AKADEMIJA ZA UMJETNOST I KULTURU U OSIJEKU

ODSJEK ZA VIZUALNE I MEDIJSKE UMJETNOSTI

SVEUČILIŠNI DIPLOMSKI STUDIJ LIKOVNA KULTURA

VINKO VIDMAR

10.svibnja 2019.

DIPLOMSKI RAD

Mentor: izv.prof.art Domagoj Sušac

Sumentor: Mario Matoković, asistent

Osijek, 2019.

SAŽETAK

Rad je realiziran u obliku video performansa u kojem je urezivan tekst na zidu spavaće sobe. U tekstu je opisana priča, koja proizlazi iz sjećanja ranog djetinjstva, bajka braće Grimm; Ivica i Marica. Tekst je urezivan oštrom krhotinom topovske granate (šrapnelom). Granata je pri padu na krov kuće eksplodirala i oštetila kuću te zid po kojem se vrši intervencija.

U radu se spajaju dva različita događaja iz različitih vremenskih razdoblja kroz jedan čin, djelo. Misaono i motorički se propituje njihov suodnos i emocija, koja se kroz proces tretiranja zida javlja u autoru. Jedna radnja je oblik dječje imaginacije, koja je slušanjem priča za uspavljivanje vizualizirana na zid, crtana okom i dječjom maštom kroz likovne i ilustrativne forme, dok je druga traumatične prirode, nastala oštećenjem zida, prouzrokovanog eksplozijom granate, ostavljajući psihičku traumu. Rad se odvija na istoj lokaciji i podlozi na kojoj su spojeni elementi imali zasebno djelovanje i ulogu u razdoblju trajanja Domovinskog rata, gdje se autor suočava s prošlošću i traumom.

Ključne riječi: Performans, ritual, mantra, trauma, analiza, katarza

ABSTRACT

The work is produced in the form of a video performance in which the text is engraved on the bedroom wall. The text describes the story, which comes from an early childhood memory, the fairy tale of the Grimm brothers; Ivica and Marica. The text is engraved with a sharp fragment of cannon shell (shrapnel). The grenade exploded and damaged the house and the intervention wall.

The paper brings together two different events from different time periods through one act, a work. Thoughtfully and physically, their relationship and emotion are questioned, which occurs through the process of handling the wall in the author. One is a form of children's imagination, which is visualized on a wall, drawn through a child's eye and imagination through visual and illustrative forms, while the other is traumatic in nature, caused by damage to the wall caused by a grenade explosion, leaving psychic trauma. The work takes place at the same location and background on which the connected elements played a separate role and role during the period of the Homeland War, where the author confronts the past and the trauma.

Keywords: Performance, ritual, mantra, trauma, analysis, catharsis

SADRŽAJ

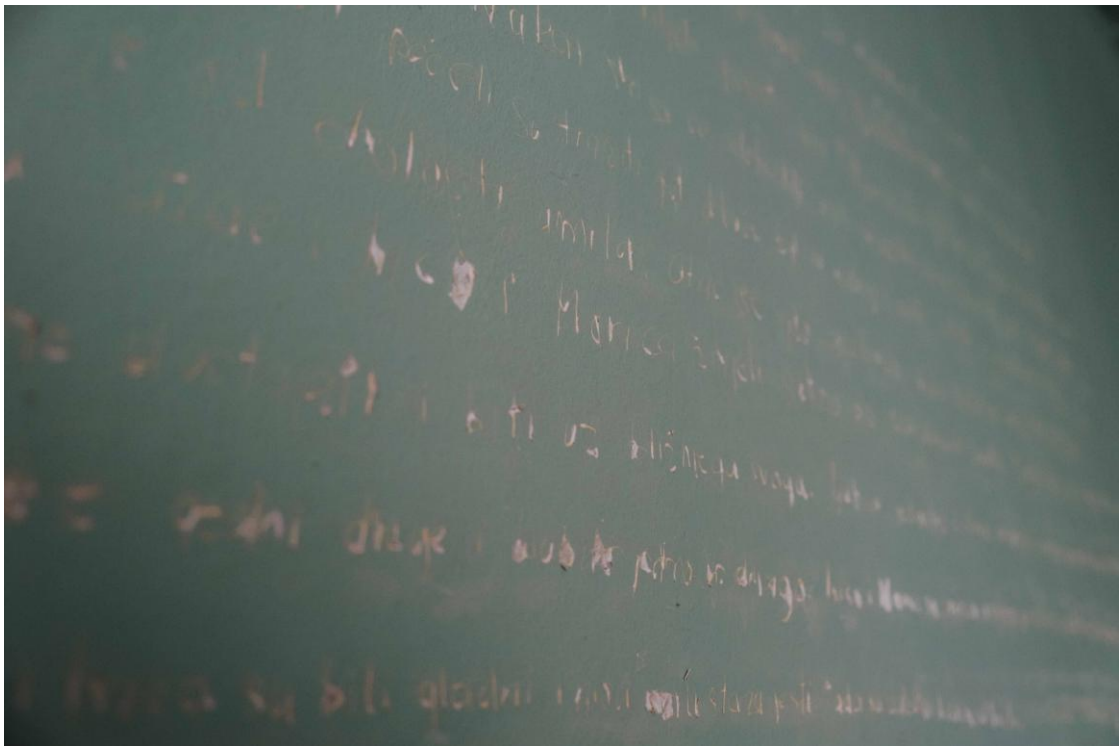
SAŽETAK.....	3
1. UVOD.....	6
1.1.Materijal.....	7
1.2.Tehnički postav rada.....	8
1.3.Lokacija.....	8
1.4.Naziv rada.....	9
2. O RADU.....	10
3. OSVRT I USPOREDBA.....	12
4. ZAKLJUČAK.....	16
LITERATURA.....	18

1. UVOD

Audio-video zapis kao sredstvo izražavanja omogućava vizualno i zvučno prikazivanje rituala iz koncepta rada, koji potječe iz rekonstrukcije fragmenta autorovog života. Video pružajasan prikaz onoga što autor radi, kako radi tekako se kreće u prostoru. Tijekom urezivanja, u pojedinim trenucima kadar se zasnivao na detalju i prikazu makro zapisa struganja materijala pri graviranju teksta, zbog prizora kidanja površine zida. Dodatan je vid audio zapis, koji je sinkronizirano pratio svaki zvuk pri kretanju prostorom. U montaži je bila otvorena mogućnost pojačati i unaprijediti pojedini zvučni segment performansa, koji se morao istaknuti. Isprva je bilo zamišljeno da se radnja (ritual) bilježi digitalnom fotografskom kamerom, te da rad čini niz fotografija, koji bi kronološki prikazivali urezivanje teksta u zid. No razrađujući vizualne elemente koji su gradili rad, nedostajao bi bitan čimbenik, a to je prikaz umaranja tijela i sinkronizirani zvuk uz radnju. Kroz izvođenje rada vidljive su fizikalne reakcije u pokretu tijela, poput bolnog uzdaha prilikom uboda šrapnela, ili grča u ramenu i šaci slijedom dužeg pisanja i fizičkog napora. Prilikom obrađivanja i montaže rada, svjetlost i kolorit nisu doradivani. Težilo se što prirodnijem, dokumentarističkom prikazu radnje, koji je oslobođen od bilo kakvoga uočljivog poboljšavanja. Radnja se dogodila u to vrijeme, tim redoslijedom, pod tim svjetlom i kao takva bi trebala biti. Bilo kakva dodatna radnjanaštetila bi konceptu i čistoći performansa. Zbog autentičnosti radnje i semantičke jasnoćerada, performans se nametnuo kao jedini mogući izražajni izbor. „Primjena video-tehnike u performansima inicirana je: (1) da bi publika izvan prostora performansa pratila performans sinkrono njegovom odvijanju, (2) da bi umjetnik prikazao minimalne pokrete ili detalje akcije, koje publika ne vidi, iako izravno prati performans i (3) da bi umjetnik pokazao i prikazao svoje ideološke, psihološke i tjelesne odnose prema video-slici ili tehnici.“ (Šuvaković M. (2005.), U: Galjer J., Horetzky R., *Pojmovnik suvremene umjetnosti: Pojmovnik suvremene umjetnosti*, Vles&Beton izdanje broj 67, Zagreb, Nacionalna i sveučilišna knjižnica-Zagreb, str. 659.)

1.1. Materijal

Formu krhotine granate čini mnoštvo oštih i ispupčenih bridova. Dužina krhotine je 10 centimetara, širina 1 centimetar i visina 3-5 milimetara. Služila je kao alat, kojim je urezivan zadani tekst na površini zida. Urezivanjem teksta u zid koncentracija je usmjerena na ono što se urezuje, držeći se dimenzije cjelokupnoga teksta na površini zida. Radnja se morala snimati u popodnevnim satima zbog položaja sunčevih zraka, koje su kroz prozor spavaće sobe osvjetljavale zid prirodnim svjetlom. Na taj način je omogućen utjecaj popratne svjetlosne pojave, prekidi izravne sunčeve svjetlosti prolaskom tramvaja, kamiona ili autobusa. Izmjenom svijetla i kretanjem sjene autorovog tijela na zidu, stvoreno je gibanje na mirnoj i pomalo monotonoj površini zida. Podloga je gravirana žbuka, prebojana blijedo zelenom bojom. Gravirajući metalom po slojevitom nanosu boje, dobiven je traženi efekt mjestimičnog pojavljivanja bijele temeljne boje, te otkidanja zida sve do žbuke.

1.2. Tehnički postav rada

Prezentacija rada je video i audio projekcija smještena u prostor i oslobođena utjecaja drugih zvukova ili izvora svjetla. Zvuk je producirana preko zvučnika i postavljen je na način da odašilje zvuk od projekcije u smjeru promatrača. Video-projekcija nije uvjetovana određenim dimenzijama te je u potpunosti prilagodljiva prostoru u kojem se prikazuje. Isto tako, projekcija mora biti reproducirana preko LCD uređaja ili video-projektora.

1.3. Lokacija

U Osijeku, u ulici Martina Divalta s rednim brojem 149, nalazi se kuća u kojoj je autor odrastao i koja je oštećena u Domovinskom ratu. Krov kuće, dvorište i automobil na parkingu ispred kuće pogodile su tri uzastopne topovske granate, koje su oštetile veći dio inventara u kući, dvorište te ulicu ispred kuće. Mjesto na kojem je dokumentiran umjetnički rad je spavaća soba, kojoj je prilikom udara granate u krov kuće otpao strop, oštećeni su zidovi, parket i prozori. Prilikom udara granate došlo je do raspršivanja metalnih krhotina, koje su glavni uzročnici štete na zidovima. Oni su pronađeni na raznim mjestima te skupljeni prilikom obnove. Kuća je bila mjesto autorova odrastanja i spoznavanja okoline. U radu je izdvojena spavaća soba zbog zida na kojem sam zamišljao prizore iz priča, koje su mi prepričavane za vrijeme uspavlivanja.

Priložena fotografija je fotografski isječak iz audio-video zapisa jutro nakon bombardiranja. Pokazuje oštećenje, koje nastalo prilikom udara topovske granate u parkirani automobil ispred kuće.

1.4. Naziv rada

Uloga datuma u nazivu umjetničkog rada označuje dan nastanka rada, izuzevši vrijeme naknadne montaže audio-video dokumentiranog materijala. Datum kao naziv rada koristim u prethodnom radu „17.studenog 2017.“ koji je također u nazivu definiran datumom nastanka. Naziv rada ne označava obljetnicu ili povijesni događaj. Ima dokumentarističku ulogu, koja označava dan izvedbe performansa (rituala).

2. O RADU

Materijalni podaci, način izlaganja, aranžman eksponata, lokacija i mnogi drugi čimbenici izloženog djela ne mogu u potpunosti zaokružiti metafizički vid, koji umjetnički rad posjeduje. Kao autori ne možemo znati kojim opsegom i vrstom informacija pri analizi rada promatrač opaža. Svjesni toga, pri produkciji moramo imati jasan i čitljiv prikaz radnje pri audio-vizualnom dokumentiranju rada. Ključ jasnoće kroz analizu rada je opseg informacija koje međusobno surađuju. Šuvaković u svojoj knjizi *Pojmovnik suvremene umjetnosti* piše o pojmu „dekonstrukcije“ filozofa Jacquesa Derrida, koji objašnjava na koji način dekonstruirati i raščlaniti rad na osnovne elemente. Svaki se dio umjetničkoga rada mora odvojiti na subjektivno i objektivno te na taj način ga promatrati. Time možemo izvršiti ikonografsku i ikonološku analizu rada te definirati na kojim je pojmovima i odrednicama umjetnički rad građen. „Dekonstrukcija je poststrukturalistički filozofski i teorijski pristup raspravi, akribičnoj kritici, analizi, prikazivanju i simulaciji uvjeta, granica, paradoksa i prirode filozofskog diskursa.“ - Jacques Derrida (Šuvaković M. (2005.), U: Galjer J., Horetzky R., *Pojmovnik suvremene umjetnosti: Pojmovnik suvremene umjetnosti*, Vles&Beton izdanje broj 67, Zagreb, Nacionalna i sveučilišna knjižnica-Zagreb, str. 131.) Dekonstrukcijom „10. svibnja 2019.“ rad se raščlanjuje, dekomponira, raslojava, decentrira i razlaže. Kao takav, otvoren je za raspravu i definiranje značenja metafizičkih dekonstruiranih dijelova (ritual, mantra, trauma). U „10. svibnju 2019.“ svi materijalni i vidljivi elementi rada (šrapnel, zid, tekst, autor) su odvojivi i zasebno ih se može tumačiti. No, ako ih interpretiramo odijeljene, svaki element ima svoje ikonološko i ikonografsko značenje. U analizi rada bitno je znati što više o razdvojenim dijelovima rada zbog lakšeg određivanja uloga koje vrše.

Urezivanjem teksta u zid i kretanjem u prostoru odvija se „skriveni ritual“, ponavljajuća radnja, mantra. Iako je mantra uglavnom prisutna u duhovnoj praksi istočnjačke tradicije, a definirana je zvukom ili kombinacijom zvukova, koji se učestalo ponavljaju u ovom ostvarenju. O pojmu rituala i popratnim djelovanjem simbola u suvremenoj umjetnosti, Šuvaković piše: „Ritualom se naziva propisani oblik ponašanja od kojeg se očekuje magični učinak. Magijskim se naziva djelovanje simbola (simboličkog djelovanja, ponašanja) na fizički ili nad-fizički ili natprirodni/neprirodni svijet. (Šuvaković M. (2005.), U: Galjer J., Horetzky R.,

Pojmovnik suvremene umjetnosti: Pojmovnik suvremene umjetnosti, Vles&Beton izdanje broj 67, Zagreb, Nacionalna i sveučilišna knjižnica-Zagreb, str. 550.) Tako pojam rituala u „10. svibnju 2019.“ simulira religiozni mehanizam, koji je orijentiran prema masovnoj kulturi: počinjenju grijeha, oprost, pouci, kajanju, iskupljivanju, prihvaćanju krivice.

3. OSVRT I USPOREDBA

<https://faustus-syndrome.tumblr.com/post/56618654956/marina-abramovic-balkan-baroque-performance-at/amp>

„Balkanski barok“ vizualne umjetnice Marine Abramović djeluje kroz žrtvu i traumu, začetu na ratnim zbivanjima područja Balkana. Umjetnica je 1997. godine na Venecijanskom biennalu izvela performans u podrumu kulturnog centra, koji je trajao 4 dana, gdje je čeličnom četkom strugala ostatke krvi i mesa s goveđih kosti. Autorica je bila izložena nepodnošljivom mirisu truloga mesa, neudobnom položaju i fizičkom naporu. Po prostoriji su bile raspoređene posude s vodom, koje su ostavljale dojam crkvene svete vode, ukazujući time na duhovno pročišćavanje. U pozadini su bile projicirane snimke njezinih roditelja i autorice u djetinjstvu na kojoj je plesala uz folklornu glazbu, te njezino objašnjenje društvenog kanibalizma kroz primjer štakora, koji se, kad ostanu bez hrane, međusobno ubijaju i jedu.

<https://faustus-syndrome.tumblr.com/post/56618654956/marina-abramovic-balkan-baroque-performance-at/amp>

„Balkanski barok“ tematski i vizualno sadrži rituale, koji srodnim djelovanjem imaju poveznicu s „17. studenim 2017.“, a koji je preteča rada „10. svibnja 2019“.

„17. Studenog 2017.“, izjava autora: Ispiranje šrapnela i odvajanje prljavih čestica s metala prema njegovoj izvornoj namjeni i čistoći izmjenjuje strukturu osobnosti i karakter „čišćenog“ materijala. Misaono-motorički proces ispiranja šrapnela dovodi tretirani objekt do propitivanja njegove moralnosti i počinjenog grijeha zbog samoga postupka, kojem je podvrgnut. Osjećaji, misli i emocije kao višak u materijalu.“ (Vinko Vidmar).

„Antropologija poznaje brojne drevne rituale pročišćenja – prakse kojima se, suvremenim rječnikom rečeno, oslobađamo trauma, prošlih ili sadašnjih. U tom je duhu nastao i video-rad Vinka Vidmara u kojem se čiste šrapneli, skupljeni u vlastitom dvorištu i na zidu kuće u kojoj je odrastao. Kirurški precizno neznane ruke ispiru te stare ostatke, koji su ostavili ožiljke: prva granata pala je na auto ispred kuće, druga na krov, treća u dvorište. Bilo je smrtno stradalih. Neke rane vrijeme ne zaliječi – trebamo posegnuti za arhaičnim obredom: očistiti ono što je donijelo razaranje i smrt, znači očistiti i sebe od pridruženih negativnih emocija. Od 17. studenoga 2017., kada je video-rad nastao, za Vinka Vidmara otvorene su drugačije mogućnosti: može izliti prljavu vodu u dvorište i krenuti pročišćen u svijet; ili se gušiti u naslagama prošlosti. Nema dvojbe što mlada osoba odabire.“ (Stručno povjerenstvo: Snježana Pintarić, ravnateljica MSU-a; Ivana Kancir, viša kustosica MSU-a; KatrinBucherTrantow, viša kustosica Kunsthausu u Grazu; Alenka Gregorič, kustosica, voditeljica Mestne galerije Ljubljana i Galerije KC Tobačna 001; Alem Korkut, akademski kipar, profesor na Akademiji likovnih umjetnosti Zagreb).

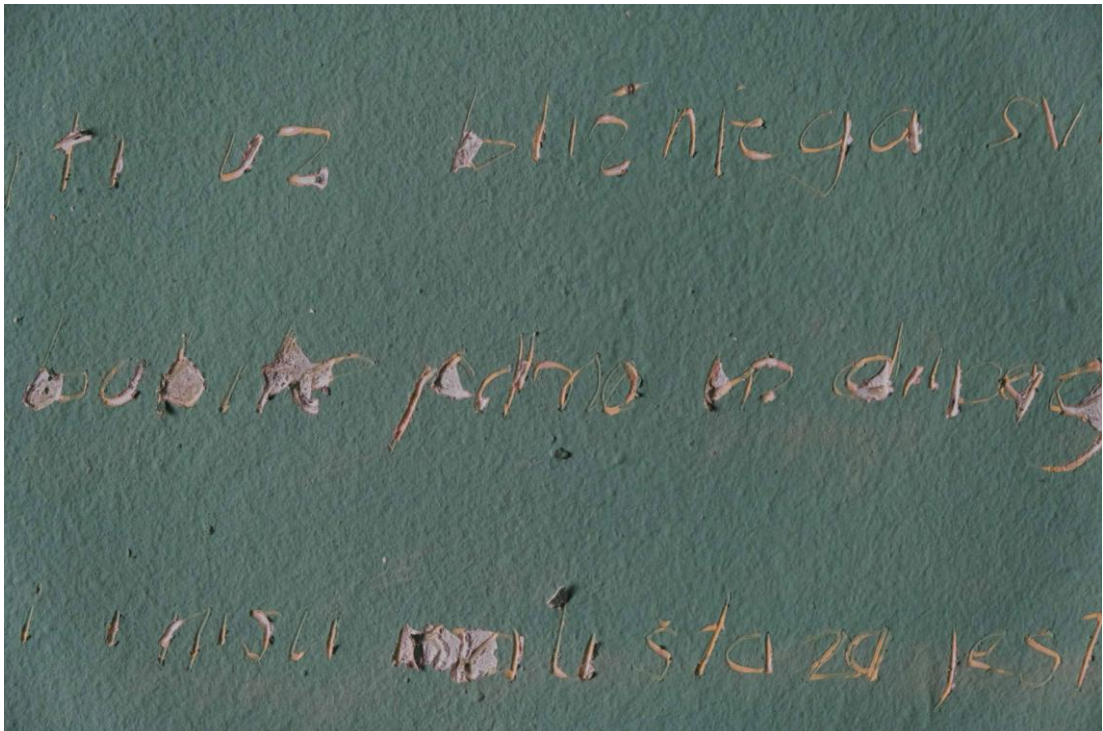

Marina Abramović struganjem skida krivnju sa sebe te ulazi u proces čišćenja grijeha, koji je njezin narod nanio tijekom rata. Buni se i protestira protiv rata i zločina, ali ujedno ukazuje na nemir i tradiciju ratovanja na prostorima Balkana. Uspoređivanjem „Baroka Balkana“ i „17. studenog, 2017.“ uočavamo elemente, koji su prisutni u oba rada: voda, materijal koji je tretiran u procesu čišćenja, artefakt kojim se vrši proces tretiranja i autor u djelu. Autori jednako navode polazište koncepta, koristeći povijest ratovanja, traumu i gubitak, oslanjajući se pri tome na ikonografsku i ikonološku interpretaciju po zapadnoj kulturi i sredini u kojoj živimo.

4. ZAKLJUČAK

„10. svibnja 2019.“ je svojevrsni nastavak „17. studenog 2017.“ Zastupljen je misaono-motoričkim procesom, u kojem autor propituje svoje psihološko stanje, suočavajući se s traumom. Autor rekonstruira događaj, koji je izazvao traumu na istome mjestu gdje je ona nastala. Oslobađa se grča i suočava s prošlošću. Tretirajući materijalne dijelove rada kao primjenjive alate u procesu izrade umjetničkoga rada, oni postaju artefakti, lišeni svoje prvobitne namjene. U svom ritualu, „mantri“, autor uspostavlja ravnotežu u prostoru i čisti ga od negativnih misli. Isto tako, radom i radnjom čisti vlastite misli i stanje. Proces simulira dvije radnje različitog porijekla, ugodu i traumu. Dekonstrukcijom rada postaju vidljivi procesi: ritual, mantra i duhovnost, koji su oslobodili umjetnički rad i utvrdili oblik otvorenog dijela. Rad je neomeđen krajnjim značenjem i dovršava ga tek tumač ili promatrač. Isto tako, nadilazi područje čistog estetskog iskustva i posjeduje značenje, koje ne proizlazi iz njega samoga, već je određeno utjecajem povijesnih i aktualnih čimbenika kulture.

Usporedbom rada „10. svibnja 2019.“ s umjetničkim radom „Balkanski barok“ autorice Marine Abramović, koja „ritualima“ zastupa istu temu, osjeća se bliskost, jer se oba rada referiraju na ista povijesna zbivanja, lokaciju i razdoblje. Marina Abramović

performanskoristi kao instrument rada i osobni izričaj. Govori kako promatrači njezinih performansa misle želucem, a ne glavom.

Autor u „10.svibnju 2019.“svjesno ulazi u sukob s prošlošću i kroz performativni čin proživljava katarzu. Iznosi svoje osjećaje straha, panike i gubitka voljenih na mjestu odakle su ti osjećaji potekli.Potisnute neugodne emocije autor povezuje s događajem koji ih je izazvao i na taj način ih osvještava i propituje. Emocije prevodi iz nesvjesnog u svjesno stanje. Tijekom „rituala“autor iznosi potisnute emocije, gdje postaje sposoban promijeniti preživjele i nerealne emocionalne potrebe.

LITERATURA

1. Ruhrberg K., Schneckenburger, Fricke, Honnef, 2005. U: Dulibić LJ., V.B.Z. d.o.o. Zagreb, Zagreb, *Umjetnost 20. stoljeća*, Umjetnost 20. st.
2. Šuvaković M. (2005.), U: Galjer J., Horetzky R., *Pojmovnik suvremene umjetnosti: Pojmovnik suvremene umjetnosti*, Vles&Beton izdanje broj 67, Zagreb, Nacionalna i sveučilišna knjižnica-Zagreb

Ostali izvori

<https://artt.hr/work/17-studenoga-2017/> (pristup: 5.9.2019.)

<https://faustus-syndrome.tumblr.com/post/56618654956/marina-abramovic-balkan-baroque-performance-at/amp> (pristup: 23.9.2019.)